

Імпорт газу за контрактом	Згідно з існуючим контрактом бери-або-плати, Україна повинна щорічно купувати близько 33 млрд куб. м природного газу в Росії. Термін дії останнього з цих контрактів спливе у 2018 р., і, хоча українські посадовці оголосили про наміри скоротити обсяги, цей сценарій вивчає наслідки продовження цих контрактів до 2030 р.
---------------------------	---

Динаміка видобутку сланцевого газу залежно від можливого рівня проникнення відображена на рис. 1. Рівень проникнення (ROP) є основною змінною, що впливає на рівні ресурсів, оскільки він сильно залежить від технологій і практики буріння і коливається від 80 м на день до 160 м на день.

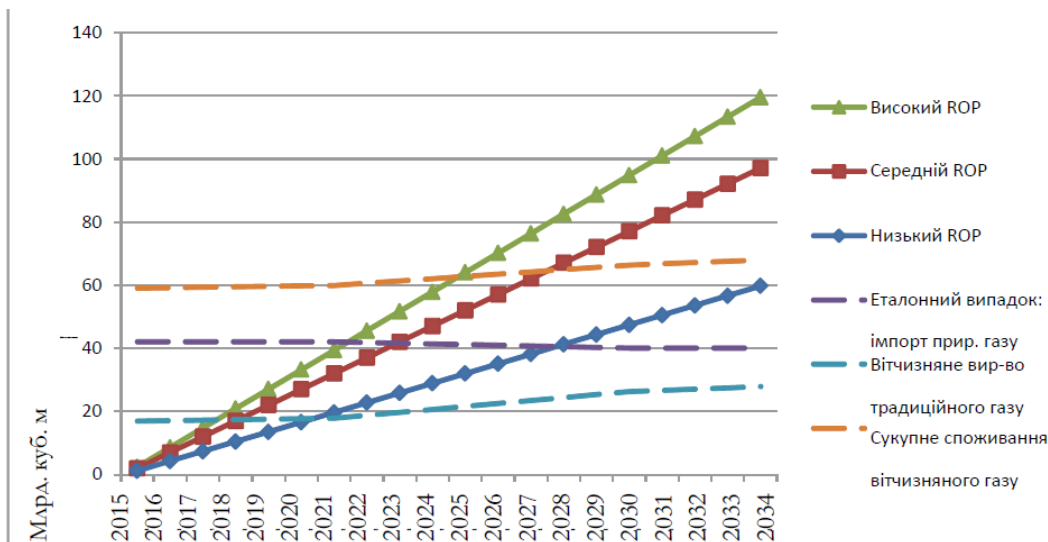

Рис. 1. Динаміка видобутку сланцевого газу
Джерело: [3]

Література: 1. Видобуток сланцевого газу. Погляд екологів [Електронний ресурс] // Українська правда життя. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/columns/2012/08/20/110597/>. 2. Сланцевий газ як альтернатива [Електронний ресурс] // Вестник Кавказа. – 10.09.2012. – Режим доступу: <http://www.vestikavkaza.ru/articles/Slantsevyi-gaz-kak-alternativa.html>. 3. Сланцевий газ України: екологічна і нормативно-правова оцінка [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.qclub.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/IRG_Shale_Final_Report_volume-I_ukr.pdf. 4. «Энергетическая десятка»: Самые крупные достижения и провалы Украины [Електронний ресурс] / ООО «Научно-производственное предприятие «Преобразователь» - Режим доступу: <http://preobrazovatel.com.ua/?p=1442>.

Сухіна О.М.,
к.е.н., с.н.с. ДУ “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України”,
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА АСИМІЛЯЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ, ЩО БАЗУЄТЬСЯ НА РЕНТНІЙ ОСНОВІ

Ми відчуваємо суспільні нещастя настільки,
наскільки вони відбиваються на наших справах.

Тім Лівій

Використовуючи асиміляційний потенціал навколишнього природного середовища (АП_{нпс}) – **властивість природної території чи акваторії розкласти природні або антропогенні речовини й усунути їх шкідливий вплив (без втрати стійкості екосистеми)** – господарюючі суб’єкти отримують надприбуток – екологічну ренту, значна частина якої

залишається у природокористувачів. Проте екологічні ренти повинна отримувати держава (як рандом) за надання права тимчасового користування асиміляційним потенціалом екосистем. Використання АП_{нпс} без належної оплати призводить до антисталоного розвитку економіки. В Україні найбільшим асиміляційним потенціалом володіють ліси, водно-болотні угіддя, екосистеми дельт, тому можна сказати, що в цілому наша держава володіє значним АП_{нпс}. Видатні російські вчені: А.О.Гусев (власне розробник наукових положень про АП_{нпс}) [2], Д.С.Львов [3], П.В.Кас'янов, Г.О.Моткін, Л.В.Оганесян, О.В.Рюміна, А.В.Шевчук вважають за доцільне введення податку за використання АП_{нпс}.

Визначення розміру плати за забруднення навколишнього природного середовища повинно базуватись на основі визначення вартості тієї частини АП_{нпс}, яку господарство використовує в процесі своєї діяльності [1]. Здійснення економічної оцінки АП_{нпс} з допомогою прямого методу (через визначення обсягу біомаси, тривалості життєдіяльності організмів, збалансованості структури біорізноманіття, площі екосистеми) не дозволить визначити, який господарюючий суб'єкт який саме обсяг АП_{нпс} використав у процесі своєї діяльності. Тому автор статті пропонує визначати АП_{нпс} для кожного підприємства з допомогою непрямого методу, і в даному випадку застосувати витратний метод, що досить часто використовується для оцінки вартості відтворення природного блага при його втраті шляхом визначення розміру компенсуючих потенційних витрат, необхідних для заміщення втраченого чи пошкодженого ресурсу ідентичним.

Автор статті вважає, що на відміну від застосування витратного підходу при економічній оцінці природних ресурсів (коли недоліком є те, що чим ліпший природний ресурс, тим меншу оцінку він матиме), економічна оцінка АП_{нпс} буде адекватною. Метод врахування витрат на відтворення АП_{нпс} відноситься до загальнозживаних методів економічного аналізу витрат та вигід (АВВ), в яких акцент робиться саме на економічну оцінку впливів проектів розвитку на довкілля, і базується на використанні величини реальних чи потенційних витрат. Як зазначають американські вчені, "витрати на відтворення є дійсною вартістю відтворення, якщо була нанесена шкода". Асиміляція є дією, тому доцільно визначати вартість виробництва компонентів – аналогів природних, зокрема, вартість виробництва кисню, азоту, озону та інших газів; вартість очищення скидів забруднених вод; демінералізації солоних шахтних вод; розведення риби, насадження лісів; створення ландшафтних парків та заповідників; розведення вимираючих видів тварин, підвищення родючості ґрунтів та ін. Можна ототожити АП_{нпс} з послугами екосистеми.

Плата підприємства за користування АП_{нпс} буде складатися з плати за користування асиміляційним потенціалом рослинного та тваринного світу, повітряного, водного та ґрунтового середовища. Автор статті пропонує наступний алгоритм розробки науково обґрунтованого методу економічної оцінки АП_{нпс} для визначення розміру екологічного платежу, що базується на рентній основі:

- розробка методологічного підходу до визначення плати за використання асиміляційного потенціалу рослинного і тваринного світу;
- розробка методологічного підходу до визначення плати за використання асиміляційного потенціалу повітряного середовища (в т.ч. розробка методичного підходу до визначення вартості виробництва кисню, азоту, озону та ін.);
- розробка методологічного підходу до визначення плати за використання асиміляційного потенціалу водного середовища (в т.ч. розробка методологічного підходу до визначення вартості очищення промислових стоків; вартості демінералізації солоних (у т.ч. шахтних) вод);
- розробка методологічного підходу до визначення плати за використання асиміляційного потенціалу ґрунтів;
- розробка методологічного підходу до визначення коригуючого коефіцієнта, залежно від належності територій до фізико-географічних зон, підзон, провінцій (з урахуванням зміщення природних зон у зв'язку із посухами на півдні України).

Однією з проблем, наприклад, є визначення обсягу кисню, який потрібен для розбавлення певної шкідливої речовини до певної концентрації тощо. Доцільно також передбачити систему регулярного перегляду ставок екологічного платежу залежно від розміру екологічної ренти, типу забруднення та його інтенсивності. Необхідно, щоб стан навколишнього природного середовища поліпшувався з року в рік, тому й витрати підприємств повинні бути чимраз більшими в наступні

роки. На думку автора, це повинен бути збільшуючий коефіцієнт. Тобто, підприємство кожного року повинно платити більше, ніж у попередній рік, при відносно сталих техніко-економічних показниках роботи підприємства.

Плату за використання асиміляційного потенціалу повітряного середовища автор пропонує визначати наступним чином (формула 1):

$$P_{ВАПnc} = \sum_{t=1}^T \frac{B_{вкt} + B_{ваt} + B_{воt} + B_{nt}}{(1 + E + r_e)^t}, \quad (1)$$

де $P_{ВАПnc}$ – плата за використання асиміляційного потенціалу повітряного середовища, грн.; $B_{вкt}$ – вартість виробництва кисню в t -у році, грн.; $B_{ваt}$ – вартість виробництва азоту в t -у році, грн.; $B_{воt}$ – вартість виробництва озону та його транспортування на певну висоту в t -у році, грн.; B_{nt} – вартість інших відповідних робіт в t -у році, грн.; E – ставка дисконту, частки одиниці; r – ризик (в т.ч. екологічний), частки одиниці; T – строк використання асиміляційного потенціалу повітряного середовища.

В свою чергу вартість виробництва кисню буде складатися з вартості виробництва установки для продукування кисню; вартості утилізації відходів, які утворились в результаті виробництва установки, сплати податків, виплати заробітної плати, транспортних витрат та інше. Таким чином, розробка науково обґрунтованого методу економічної оцінки асиміляційного потенціалу навколишнього природного середовища для визначення розміру екологічного податку, що базується на рентній основі, дозволить встановити адекватні ставки екологічного податку, що буде в цілому сприяти сталому розвитку економіки нашої держави.

Література: 1. Боронос В.М. Оцінка використання асиміляційного потенціалу навколишнього природного середовища / В.М.Боронос, М.А.Деркач, М.В.Костель // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 4. – С. 59–66. 2. Гусев А.А. Ассимиляционный потенциал окружающей среды в системе экономических оценок и прав собственности на природные ресурсы // Экономические проблемы природопользования на рубеже XXI века. – М.: ТЕИС, 2003. – С. 103. 3. Путь в XXI век (стратегические проблемы и перспективы российской экономики)», под ред. Д.С. Львова. М.: Экономика, 1999. – 583. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до електронного ресурсу: <http://www.r-reforms.ru/indexpubvol14.htm>

Тарасова М.Ю.,

*к.е.н., м.н.с. сектору економіко-екологічних досліджень
Інституту економіки промисловості НАН України,
м. Донецьк, Україна*

РОЗРОБЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЩОДО ОБґРУНТУВАННЯ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОГОСПОДАРЧОГО КОМПЛЕКСУ

Одним із перспективних напрямів удосконалення системи управління економікою природокористування, що потребує подальшого дослідження, є розробка спеціального інструментарію об'єктивного обґрунтування тарифної політики водогосподарчого комплексу України. Найбільш ефективним інструментом дослідження структурної динаміки поведінки складних систем є метод системної динаміки, запропонований Дж. Форрестером для моделювання сценаріїв розвитку на рівні підприємства, міста та світу [1, 2]. Розвиваючи напрацювання Дж. Форрестера та його послідовників (Донеллі і Денніс Медоузів, Саїда та ін. дослідників) розроблено системно-динамічну модель управління технічними та комерційними витратами води підприємства водопровідно-комунального господарства й оцінено економічну ефективність його функціонування за декількома сценаріями розвитку.

Перший паттерн причинно-наслідкових залежностей (коло I, рис. 1) визначає зв'язок прибутків підприємства із тарифною політикою та доходом від легалізації порушників. Другий паттерн (коло II) каузально об'єднує тарифну політику із привабливістю порушення, співвідношенням легальних та нелегальних споживачів і доходами від реалізації послуг з водопостачання. Третій паттерн (коло III) відображає залежність між ресурсною політикою (витратами на проведення інспекторських перевірок та модернізацію систем водопостачання) і